

Geliş Tarihi / Received Date
29.06.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date
11.02.2023

Çevre Sorunlarında Politik Desteğin Ana Unsuru Olarak “Siyasal Güven”¹

“Political Trust” As The Main Factor of Policy Support on Environmental Problems

Korkmaz YILDIRIM²

Öz

Bu çalışmanın amacı, çevre yanlısı politik destek üzerinde siyasal güven başta olmak üzere diğer sosyopolitik ve demografik unsurların etkilerini incelemektir. Özellikle bireylerin çevreci eğilim ve güven seviyesi ile politik destek arasındaki ilişki düzeyinin ülkeler arasında nasıl değişim gösterdiği ve geliştirilen politikaların nasıl farklılaştığı akademik ve politik alanlarda sıklıkla tartışılan konulardır. Siyasal güven yanı sıra bireylerin sosyal güven düzeyi, demokrasiye atfedilen önem ve post-materyalist değerlere yatkınlık düzeyi gibi politik ve kültürel unsurlar, cinsiyet, eğitim ve gelir düzeyi gibi demografik etmenlerin çevre yanlısı politik destek üzerinde belirleyici etkisi olmaktadır. Bu kapsamda 7. Dalga Dünya Değerler Araştırmaları (2017-2021) anket sonuçları dikkate alınarak çevresel politik destek üzerinde etkili olan unsurlar Lojistik Regresyon Analizi ile tespit edilmektedir. Çalışma sonucunda siyasal güven ve sosyal güven başta olmak üzere sosyopolitik ve kültürel bileşenlerin demografik etmenlerden daha fazla çevre yanlısı politik desteği üzerinde açıklayıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu minvalde siyasal ve sosyal güven düzeyi yüksek olan ülkelerde çevreci eğilimler de daha yüksek olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Güven, Politik Destek, Siyasal Kültür, Çevre Politikası, Çevreci Tutum.

Abstract

The aim of this study is to examine the impact of other sociopolitical and demographic factors, especially political trust, on pro-ecological policy support. In particular, how the level of the relationship of political support with people's environmental tendency and political trust varies between countries, and how it affects the policies carried out are the issues focused in the academic and political fields. In addition to political trust, it is asserted that political and cultural factors such as the level of social trust between people in society, the importance attributed to democracy and inclination to postmaterialistic values, as well as demographic factors such as gender, education, and income have a determining effect on pro-ecological policy support. In this context, the factors affecting political support were determined by Logistic Regression Analysis, considering the results of the

¹ Araştırma verileri kaynak göstermek şartıyla web sitesinde kamuya açık olarak ücretsiz erişime sunulduğundan, bu çalışma kullanılan yöntem gereği Etik Kurul Raporu gerektirmemektedir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize/ TÜRKİYE, E-mail: korkmaz.yildirim@erdogan.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5427-5075

7th Wave World Values Research (2017-2021) survey. As a result of the study, it has been concluded that sociopolitical and cultural factors, exclusively political trust and social trust, have a further explanatory effect on pro-ecological policy support than demographic factors. In this context, environmental tendencies are also higher in countries with a high level of political and social trust.

Keywords: Political Trust, Policy Support, Political Culture, Environmental Policy, Environmental Attitude.

Giriş

Modern çağdaki endüstriyel üretim ve tüketim faaliyetlerinin sebep olduğu ekolojik kirlilik ve aşırı kaynak kullanımı, toplumsal yaşamı sürdürülemez bir forma dönüştürdüğü yönde önemli bilimsel kanıtlar mevcuttur. Nihayetinde bütün varlıklar için olumsuz sonuçlar doğurabilecek gezegen sınırlarının çoktan aşılmış olması sebebiyle mevcut ekonomik kalkınma modellerinin tekrar gözden geçirilmesi gerekmiştir. Bu sebeple ekolojik sorunlarının üstesinden gelmek ve yaşam kalitesini daha fazla artırmak amacıyla her bir yönetim düzeyinde yasal ve kurumsal atılımlar gerçekleştirilmekte, farklı otoriteler tarafından politika ve stratejiler belirlenmektedir. Bu atılımlar arasında özellikle kamu politikalarının rolü ve işlevi daha fazla öne çıkmaktadır. Ancak hükümetler ve kurumları tarafından belirlenen politik önerilerin bazıları, yeterli kamusal desteğin olmaması sebebiyle toplum tarafından ya doğrudan reddedilmekte ya da yeterli düzeyde kabul görmemektedir. Bu durum ise günümüzde karşılaşılan çevre sorunları ile mücadele için başvurulanan politikalar ile toplumsal destek arasında nasıl bir ilişki olduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Zira bu hususta kamusal destekten yoksun bir çevre politikasının başarılı bir sonuç üretmesi beklenemez. Bu açıdan çevre konusunda gerekli politik girişimlerin ortak hareket etmeyi, işbirliğini ve katılımcılığı içermesi gerektiği sıklıkla vurgulanmaktadır. Ayrıca çevre yönetim sisteminin uzun vadeli, etkin ve kapsamlı çıktı ve sonuç üretebilmesi için uygulanan politikaların meşru bir zeminde sürdürülmesi gerekmektedir. Çevre politikalarının meşru olarak sürekliliğinin sağlanmasında benzer şekilde toplumsal destek belirleyici rol oynamaktadır. Bundan dolayıdır ki çevre sorunları ile mücadele için başvurulanan politikalarının siyasal, politik ve kültürel boyutları toplumsal destek açısından değerlendirilmesine ihtiyaç vardır.

Uygulanan çevre politikaları toplumsal desteğe duyarlıdır. Çevre sorunları ile mücadelede politik karar vericiler için bireylerin uygulanan politikalara karşı bilinçli bir refleks geliştirmeleri sebebiyle kamuoyu görüş ve tutumları önem arz etmektedir. Özellikle alternatif politika seçeneklerinin belirlenmesinde ve uygulamasında vatandaşların değer, inanç, tutum ve davranışları dikkate alınması gerekir. Bu hususta psikolojik ve kültürel faktörlerin, bireysel politik tercihler üzerinde belli bir düzeyde açıklayıcı güce sahip olduğu bilinmelidir. Diğer taraftan küresel ölçekte kabul gören uluslararası düzenlemeler ve paralelinde gelişim gösteren ulusal politikalara karşı toplumsal duyarlılık ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Araştırmalarda en fazla göz ardı edilen ve çevre politikalarına yönelik benimsenen toplumsal tutum ve davranışın zamansal ve mekânsal olarak değişim göstermesi konusunun tek bir analitik çerçeve ve az sayıdaki parametreler ile bu değişimi izaha kalkışmak zordur. Bu kapsamda politik güven başta olmak üzere sosyal güven, demokratik eğilimler gibi kültürel etmenler birey ve toplumun politikalara yönelik tercihlerinin açıklanmasına yardımcı olmaktadır. Bu açıdan siyasal kültürün uzantısı konumunda değerlendirilebilen politik güven ile çevreye ilişkin politik eğilim arasındaki

ilişkinin farklı kültürlerdeki izdüşümlerinin açıklanması gerekmektedir, ki bu çalışmanın temel sorunsalını da bu husus oluşturmaktadır.

Etkileri ve kapsamı bakımından yerelden küresele uzanan iktisadi, siyasi ve toplumsal sorunlar ile siyasal güvenin ilişkilendirilmesi yakın zamanda yeniden ivme yakaladığı gözlenmektedir. Bu kapsamda çalışmanın temel amacı hükümet ve kurumlarına yönelik oluşan siyasal güvenin çevreci eğilim ve politik destek üzerindeki etki gücünü incelemektir. Çalışma bu amacı iki şekilde olağan kılmaktadır. İlkinde ‘siyasal güven’ kavramının kapsam ve içeriğine, ölçütlerine ilişkin değerlendirmeler yaparak gerçekleştirmektedir. İkincisinde ise çevreci eğilim ve politik destek üzerinde siyasal güvenin nasıl bir etkisinin olduğunu ülkeler arası farklılıkları dikkate alacak şekilde analitik bir çerçevede gerçekleştirmektedir. Bu açıdan çalışmanın alan yazına olan katkısını çeşitli boyutlar üzerinden gerçekleştirdiği söylenebilir. İlk olarak siyasal güven ile çevreye ilişkin tercihler arasındaki ilişkinin açıklanması sayesinde politik karar vericilere kamusal desteğin elde edebilmeleri hakkında anlaşılabilir ve ölçülebilir sonuçlar sunmaktadır. Ayrıca çalışmada çevreci eğilimlerin daha iyi anlaşılmasını sağlanmakta, uygulanacak olan çevre politikalarının meşru zeminde gelişmesi ya da kabul görmesi için önemli çıkarımlar sunulmaktadır. Ayrıca çalışmada çevre politikalarının başarı düzeyinin nasıl artırılabilirliğine ilişkin kuramsal ve pratik cevaplar üretilmektedir. Benzer şekilde bu çalışma sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen çıkarımlar sayesinde şehircilik, enerji, ulaşım, konut gibi diğer politik alanlara ilişkin önerilerde bulunmak mümkün olmaktadır.

Diğer taraftan bu çalışma çeşitli varsayımları ve kısıtlılıkları içerdiğini belirtmek gerekir. Çalışmadaki temel varsayım, birey ve toplumların yüksek siyasal güven ortamında çevre politikalarına daha fazla destek verdiğidir. Nitekim çalışmada çevreci eğilimlerde yaşanan değişim üzerinde siyasal güvenin etki düzeyi analiz edilmiş, çevreci eğilimlerde bulunan bireylerin politik desteği de sunacakları varsayılmıştır. Çalışmadaki temel kısıt ise siyasal güven üzerinde etkili olan unsurların kuramsal ve analitik modeller üzerinden incelenmesinin başka bir çalışma konusu olarak düşünülüp, araştırma kapsamı dışında bırakılmasıdır. Bir diğer kısıt ise alanyazınında siyasal güven kavramına ilişkin farklı yorum ve ölçütlerin kullanılması sebebiyle sadece ortak bir tanım üzerinden değerlendirme yapılmış olmasıdır. Benzer şekilde sosyopolitik ve demografik değişkenler olarak daha önce bu konuda yapılan çalışmaların dikkate alınmış olması ve analiz yönteminin gerektirdiği varsayımlarını karşılayan değişkenlerin kullanılması çalışmanın diğer kısıtları arasındadır.

Kültürel Bir Unsur Olarak “Siyasal Güven”

Siyaset ve kültür teorisyenleri genellikle değer, norm, tutum ve inançları birleşik bir kontrol sistemi olarak kavramsallaştırmaktadır. Böyle bir teorik formülasyon içinde siyasi güven, siyasal kültürün alt bileşeni olarak gösterilmektedir (Shi,2001: 402). Siyasal kültür kavramına ilişkin üzerinde uzlaşı sağlanabilecek yaygın bir tanım yapmanın güç olması sebebiyle araştırmacılar kendi çalışma alanlarını dikkate alarak çok sayıda yorumlama girişiminde bulunmaktadır. Örnek olarak Roskin ve diğerleri (2018: 154) birey ve toplum için siyasal kültür kavramını, “farklılaşmalar olmasına rağmen uzun zaman benimsenen değerler çerçevesinde mevcut durumlara karşı geliştirilen reaksiyonlar” olarak betimlemektedir. Ayrıca bir ülkenin siyasal kültürünün tarihi, ekonomisi, dini, gelenek ve görenekleri tarafından şekillendiğini belirtmektedir. Bir açıdan siyasal kültür o ülkenin siyasal hafızasını

oluşturmaktadır (Roskin vd., 2018: 147-148). Siyaset Bilimi'nin ayrı bir alt kolu olarak kabul edilen siyasal kültür, birey ve toplumların politik konular hakkındaki değer, tutum ve davranışlarının sebeplerini açıklanması bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca siyasal kültür demokratik bir sistemde istikrarının sağlanmasının bir koşulu olarak mikro düzeyde bireylerin tutum ve davranışları ile makro düzeyde ulusal kurum ve süreçler arasındaki uyumun bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Zmerli ve Van der Meer, 2017: 229). Bireylerin benimsedikleri inançlar, semboller ve değerler hem politik sürece karşı tutumlarını hem de yaşadıkları siyasal sisteme yönelik benimsedikleri düşünceleri çerçevelemektedir. Ancak siyasal kültür doğası gereği demokratik yapıyı mı yoksa baskı gruplarının çıkarlarıyla uyumluluğu mu gösterdiği hususu tartışılmaya devam etmektedir. Siyasal kültürün mekânsal yansımaları yanı sıra zamansal boyutu da tartışılan bir diğer önemli husustur. Örneğin Heywood (2013:171) zamansal boyuta ilişkin olarak siyasal kültürün sivil katılımı ve sosyal aidiyet duygusunu teşvik etme kapasitesinin giderek azaldığını belirtmektedir.

Akademik ve politik alanda siyasal kültüre olan ilgi özellikle 1970'li yıllardan sonra artış göstermiştir. Örnek olarak siyasal kültür ile ilişkili olarak "Web of Science" veri tabanında 1975-2020 yılları arasında yapılan 6.023 araştırma sayısının 2017 yılına kadar sürekli artış gösterdiği, daha sonrasında ciddi bir azalışın olduğu gözlenmektedir. 1980-1990 yılları arasında belli bir süre siyasal kültüre ilişkin araştırmaların artış sayısında durağanlık olması dikkat çekicidir. Soğuk Savaş sonrası ve Doğu Avrupa ülkelerindeki demokratikleşme süreci başta olmak üzere Amerika Birleşik Devletler (ABD) gibi gelişmiş sanayi ülkelerde sivil katılım ve sosyal sermayenin azalmasının temel gerekçelerinin sorgulanması ile bu kavramın tekrar canlılık kazandığı belirtilmektedir (Heywood, 2013: 172). Bu dönemde davranışsal yaklaşımların daha fazla öne çıkması, böyle bir tablonun oluşmasının temel gerekçelerinden biri olarak değerlendirilebilir. Son beş yılda bu konuda yapılan çalışmaların artış hızında yaşanan düşmenin ise temel gerekçeleri tartışmaya açık bir başka husustur.

Bu dönemde siyasal kültür ile ilgili yapılan araştırmalar içerisinde en çok kabul gören, Almond ve Verba (1963)'nin "Yurttaşlık Kültürü-Civic Culture" başlıklı çalışmasıdır. Almond ve Verba (1963) ABD, Birleşik Krallık, Almanya, İtalya ve Meksika olmak üzere beş farklı ülkede yapılan kamuoyu araştırmalarının sonuçları üzerinden siyasi kültürü incelemiştir. Daha ziyade çalışmalarında II. Dünya Savaşı sonrasında temsili demokratik yönetimlerin başarısızlıkları araştırılmaktadır. Nitekim Almond ve Verba (1963) siyasi güveni demokratik siyasal sistemin istikrarını sağlamak için gerekli olan sivil kültürün temel bir bileşeni olarak göstermektedir. Benzer şekilde Easton (1965) siyasi güveni bir siyasal sistemin etrafından oluşmuş "güven" olarak tanımlamaktadır. Hükümetlerin toplum çıkarları doğrultusunda çalıştığı bir göstergesi olarak siyasal güven, siyasal rejim istikrarı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmekte, siyasal sistemlerin en önemli parametrelerden bir olarak kabul edilmektedir (bkz. Shi, 2015: 107). Nitekim çoğu gelişmiş demokratik ülkede uzunca bir süre siyasal sistemlere karşı toplumsal güven düzeyinde gerçekleşen düşüş, konunun akademik ve politik alanda yeniden tartışmasına sebep olmuştur.

Alan yazınında ABD başta olmak üzere gelişmiş endüstriyel demokrasilerde halkın hükümet ve siyasal kurumlarına karşı olan güven düzeyinin sürekli azaldığı yündeki tespitler yaygındır (bkz. Dalton, 2005). Amerika özelinde bu durumun temel gerekçesi olarak Vietnam savaşı, kentsel sorunlar ve "Watergate

Skandalı” gibi siyasi ve ekonomik krizler gösterilmektedir. Soğuk Savaş’ın sona ermesi ve 90’lı yıllardan sonra elde edilen siyasi ve ekonomik kazanımların bile kamuoyunda güven duygusunun oluşmasına yeterli olmadığı belirtilmektedir (Dalton, 2005: 133). Birey ve toplumların güven düzeyinde meydana gelen bu düzeydeki tahribat, çeşitli gerekçelere dayandırılmakla birlikte, değerler ve siyasal beklentilerdeki değişim sonucu hükümet ve kurumlarına karşı daha şüpheli bir siyasal ortamın oluşması, bu tespitler içerisinde daha fazla öne çıkarılmaktadır. Zira bireysel inanç ve değerlerde yaşanan değişimin çağdaş demokratik süreçleri de dönüştürebilecek bir yapısal değişimi gerekli kılmaktadır (bkz. Dalton, 2005: 134). Bu kapsamda Newton (2001: 201) sosyal sermaye ve sivil toplum teorilerinin dayandığı gönüllü birlikler ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıcılığı artırması sebebiyle bireyler arasında işbirliğinin oluşmasına ve güven düzeyinin artmasına sebep olacağı savını üç temel gerekçe ile açıklamaktadır. Newton ilk olarak gönüllü birliklere üye olma ile bireylerin güven ve tutumları arasındaki nedensellik düzeyini açıklayan çok az kanıtın olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca bireyler arasındaki sosyal güvenin, vatandaş-siyasal liderler arasındaki biçimlenen siyasal güven ile benzer olmadığını belirtmektedir. Son olarak insanların benzer koşullar altında sosyal güven ile siyasal güven için ileri sürdükleri gerekçelerin farklı olduğunu düşünmektedir.

Özellikle 2000’li yıllardan sonra iktisadi, siyasi ve toplumsal açmazlar ile mücadelede başvurulan politikalarla siyasal sistem ve bileşenlerine olan güven arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısında hızlı bir artış olduğu söylenebilir. Örnek olarak son 20 yıl zaman zarfında “*Web of Science*” veri tabanında yer alan dergilerde yayınlanan ve başlığında doğrudan “siyasal güven- *political trust*” ifadesinin yer aldığı 891 farklı çalışma yapıldığı gözlenmektedir. Yapılan çalışmaların % 77,4’lük kısmı ise doğrudan kamu yönetimi ve hükümet kanunlarına ilişkindir. Ancak yapılan çalışmaların sadece %4,3’lük kesimi “Çevre Bilimi ve Ekoloji-*Environmental Sciences and Ecology*” alanında yapıldığı dikkate çekmektedir. Yapılan çalışmaların özellikle gelişmiş ekonomi ve demokratik ülkelerdeki politik ve kültürel bileşenlerin yer aldığı siyasal kültür analizleri üzerinden yapıldığı gözlenmektedir. Çin hariç olmak üzere çalışmaların % 46,5’lik kesimi ABD, Birleşik Krallık, Almanya ve Hollanda olmak üzere 4 farklı ülkede yapıldığı gözlenmektedir. Şüphesiz bu durum, siyasal güven ile çevreci eğilim ve politik destek arasındaki ilişkinin bilimsel temelde açıklanma ihtiyacının olduğunu göstermektedir.

Diğer taraftan siyasal güvenin tanımı, kapsamı ve nasıl ölçüleceğine ilişkin açık ve net bir analitik çerçevenin oluşturulmamış olması bu konuda karşılaşılan en temel zorluklar arasında gösterilebilir. Akgün (2001: 4)’ün ifadesi ile “yaygın desek ya da halk desteği” şeklindeki anlamlarda kullanılan siyasal güven, toplumda mevcut siyasal sistemlerin herkes için eşit ve adil sonuçları olan politikaları üreteceğine yönelik olan yaygın inanç olarak belirtilebilir. Başka bir ifadeyle siyasal güvenin birey ve toplumun hükümet ve kurumlarının kendi beklentileriyle tutarlı sonuçlar üreteceğine olan inanca atf yapan bir anlama sahip olduğu gibi siyasal yapı ve bileşenlerine verilen desteği vurgulayan bir yönü de vardır. Bu sebeple kavramın “performans” ve “beklenti” gibi anahtar kelimeler üzerine kurgulanmış pragmatik bir boyut ile siyasal sistem ve bileşenlerinin performanslarının vatandaşların beklentileri ile uyumlu olup olmadığının değerlendirilmesi sonucu oluşan boyuttu da söz konusudur (Can,2019: 53). Zmerli ve Newton (2011: 69) ise söz konusu siyasal sistem ve bileşenlerini “politikacılar, parlamento, kabine, polis, siyasal kurumlar, ordu, sivil örgütlenmeler ve siyasi partiler” olarak belirtmektedir.

Siyasal güven ile belirli bir siyasi objeden bahsedilmiş olunmakta, bu obje ise hükümet, siyasi partiler, yasama gibi siyasi sistemin belirli bir bileşeni olabileceği gibi, liderler, yöneticiler, kamu idareleri, çalışanlar gibi yapıları kapsayan bürokratik ve örgütsel işleyiş de kastedilmektedir. Bu sebeple, araştırmacılar siyasi güven ile ilgili değerlendirmelerinde farklı siyasi bileşenleri referans olarak kullandıklarının altı çizilmesi gerekmektedir. Levi ve Stoker (2000: 495)'in de belirttiği üzere bireylerin politikacılar ve siyasi kurumlar hakkında ne düşündükleri, belirli otoriteler hakkında nasıl düşündüklerini bir dereceye kadar etkilese de, esasen davranışın en önemli itici gücü "bu otoriteler" hakkındaki temel yargılarıdır. Bu açıdan Can (2015: 58) çalışmasında siyasi güvenin oluşum sürecini bireylerin lider, hükümet, siyasi kurumlar ve üretilen politikalar hakkında bilgi sahibi oluşu, iç dünyasında duyguya dönüşmesi sonrasında yargı ve düşünceler geliştirmesi olarak ifade etmektedir. Bundan dolayı siyasi güvenin bilgi, duygu ve yargıların gelişmesi yanı sıra davranış, destek ve katılım gibi araçlar ile eyleme dönüştüğünü belirtmektedir.

Çağdaş demokratik ülkelerde iktidar ve kurumlarına olan güven düzeyinin düşük olması tehlikeli bir durum olarak değerlendirilmektedir (Bingöl, 2009: 1). Bu durum siyaset ve güven arasındaki ilişkinin akademik ve politik alanda en çok tartışılan konular arasında yer almasına sebep olmuştur. Gelişmiş demokratik kurumlara sahip ülkelerde dahi iktidar ve siyasi kurumlara yönelik siyasi güvenin bu düzeyde düşük olması uzun vadede bir çöküş ile sonuçlanabileceğinden endişe duyulmaktadır (Blind, 2007: 8). Diğer taraftan siyasi güven düzeyinin yüksek olduğu ülkelerde toplu eylem sorunlarıyla uğraşmayı amaçlayan politikalara yönelmenin gerekliliği belirtilmektedir. Bireyler arasında güven düzeyin yüksek olduğu ülkelerde, hükümet politikalarının daha az kesintiye uğradığı, bürokrasinin daha işlevsel ve yargı sisteminin daha etkin olduğu kabul edilmektedir. Uslander (2002: 242)'inde belirttiği gibi; "güven ile iyi yönetim arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu" tespiti son dönemlerde daha fazla dikkat çekmekte ve makul gözükmektedir.

Tüm bu değerlendirmeler bir toplumda siyasi güven düzeyinin düşük olmasının endişe edilmesi gereken bir durum olabileceğini göstermektedir. Ancak uygulanan kamu politikalarına karşı güven düzeyinin düşük olması, eleştirel ve sorgulayıcı toplumsal yapıyı mümkün kılacağından demokratik siyasi kurumlarının daha fazla gelişim göstereceği tezi de dikkate alınması gerekmektedir. Nitekim Inglehart (2008: 140)'ta göre zaman içerisinde bireysel ve toplumsal yapıda meydana gelen değişimle hayatta kalma gibi temel değerlerden kendini ifade edebilme, hoşgörü ve yaratıcı olma gibi yeni kültürel değerlere doğru bir kayma yaşanmaktadır. Kendini ifade edebilme kapasitesi bakımından üst sıralarda yer alan toplumlarda güven düzeyi de yüksek olmaktadır. Bu durum ise bireysel özgürlük ve kendini ifade edebilme kapasitesine önem verildiği güven ve hoşgörü ortamı oluşturur ki, siyasi kültür tartışmalarında bu husus demokratik toplumlar için temel nitelikler arasında gösterilmektedir. Easton (1965:124) ise siyasi desteğin asgari seviyenin altına düşmesi durumunda, siyasi sistem gerekli politik desteği yeniden canlandırmak için yeni politik mekanizmaları oluşturması gerektiğini, aksi durumda sürekliliğini sağlayamayacağını belirtmektedir. Çünkü siyasi sistemler, diğer toplumsal sistemlerden farklı olup temsil ettiği üyenin çoğu tarafından yetkili kabul edilmesine ve onlar adına karar verebilme kapasitesine sahip olduğunu göstermesi gerekmektedir. Bu tespit ise siyasi güven ile yakından ilişkilidir.

Siyasal sistemlerde kanunlar, düzenlemeler veya kamusal hizmetler gibi politik çıktılarının etkili ve verimli bir şekilde uygulanması için vatandaş desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Almond ve Verba (1963: 14)'ya göre bir siyasal sistem, vatandaşların siyasal sisteme yönelik genel eğilimlerine ve sistem içindeki kendilerine tanınan rollere bağlıdır. Yüksek düzeyde siyasi güvene sahip bireyler kamu kaynaklarının politika hedeflerine tahsis etmeye daha istekli olduklarından bu hedeflere ulaşmak için hükümetin eylemlerini destekleme olasılıkları daha yüksek olacağı kabul edilmektedir. Birey ve toplumlar, yetkilileri güvenilir ve meşru olarak algılamaları durumunda onların kararlarını benimseme olasılıkları daha yüksek olmaktadır (Chanley et al. 2000; Tyler, 2006; Grimes, 2008). Uygulanan politikalar kendi çıkarları için elverişsiz ve ideolojileri ile uyumsuz olsa bile, yüksek güven düzeyine sahip birey ve toplumlar tarafından uygulanan politikalara karşı daha ılımlı ve meşru bir tutum beslenmektedir (Rudolph ve Evans, 2005: 668-669). Bu sebeple toplumların “iyi” yönetilmesi daima siyasal güveni gerekli kılmaktadır.

Diğer taraftan kamusal alanda siyasi güven düzeyinin düşük olmasının bir sonucu olarak gelişen eleştirel bir bakış, demokratik yapının daha fazla tahribi ile sonuçlanabilmektedir. Bunun dolayı bireyler sadece iktidarın ve yönetimin kim/kimlerden olacağını meşru seçimlerle belirledikleri gibi onların gerçekleştirdikleri politika ve uygulamaların kontrol etme görevi de üstlenmektedir. Bu sebeple yönetim ve kurumlarına yönelik güven düzeyinin düşük olması, bir bakıma devlet etkinliklerini kontrol etme ve anayasal sınırlar çerçevesinde onları sınırlandırıcı yönde görev ve sorumluluk üstlenme ile kurumlara yönelik eleştirel ve sorgulayıcı ortamın oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Dalton (2004: 157)'unda ifade ettiği gibi siyasi güvensizlik daha demokratik ve etkili siyasi sisteme yönelik reform taleplerini körükleyebilmektedir. Dahası güvensizliğin, siyasi katılım, yasalara uyum ve bağlılık hususlarında olumsuz sonuçları olmaktadır. Politikacılara yönelik güvensizlik aynı zamanda demokratik sistem için gerekli politik reform çağrılarını teşvik edebilmektedir. Benzer şekilde Matthew ve Susan (2009: 333-334)'a göre düşük güven ile düşük siyasi katılımın, sosyal işbirliği ve demokrasi üzerinde etkisi olan diğer faktörler arasında anlamlı bir ilişki vardır. Ancak güven, demokratik performansın bir nedeni değil, bir göstergesi olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu sebeple yönetimlerin kurumsallaşma yanı sıra katılımcılık, sosyal işbirliği ve dolayısıyla demokratik vatandaş duyarlılığını da geliştirmesi önemlidir. Çünkü demokratik bir toplumda vatandaş-hükümet ilişkisinin merkezinde güven yanı sıra sağlıklı bir şüphecilik anlayışı yer almaktadır. Ayrıca küresel, ulusal ve yerel ölçekte karşılaşılan çevre sorunları için gerekli önemlerin alınmasında ortak hareket edilmesinin münferit girişimlerden daha olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Çevre sorunları gibi geniş katılımı gerektiren grup hareketlerini bireysel çıkar ve amaçların mâksimizasyonu öngörüsü ile açıklamak zor olduğu gibi, bireysel çıkarlar ve amaçların da sürdürülmeye çalışıldığı kabul edilmektedir. Aksi durumda bireyler kendi çıkarlarını korumak için geniş ölçekli grup içerisinde gönüllü olarak hareket etmekten kaçınabilmektedir. Yıldırım (2021: 380) tarihsel olarak çevreci grup hareketlerinde değerler, ilkeler, örgütlenme biçimleri, eylem ve faaliyetleri bakımından önemli bir farklılaşmanın meydana geldiğini ifade etmektedir. Bu açıdan belirsizlik ve karmaşıklık gibi özellikleri içeren çevre sorunları ile mücadelede bireyleri ortak hareket etmeye ya da işbirliği yapmaya teşvik edici ya da zorlayıcı araçlara ihtiyaç duyulmaktadır. Devlet ve kurumları başta olmak üzere çevre sorunları ile mücadelede farklı

idare ve kuruluşlar tarafından kararlaştırılan ve uygulanan politikaların gerekliliği de tamda bu husustan kaynaklanmaktadır.

Siyasal güven ile karıştırılan bir diğer kavram 'sosyal güven (*social trust*)' dir. Sosyal güven sosyal sermayenin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Cook, 2005: 4). 'sosyal sermaye' ise fiziksel ve beşeri sermaye den farklı olarak özellikle sosyal ağların belirgin bir değerinin olduğu tezine dayanmaktadır. Dolayısıyla sosyal temaslar birey ve grupların üretkenliğini artırmaktadır (bkz.Putnam, 2000:16). Bu açıdan sosyal sermaye, insanların ortak eylem ve işbirliğini teşvik edeceği düşünülmektedir. Ancak sosyal ve politik güven kuramsal ve pratik yönleri itibariyle farklı iki kavramlar olduğu bilinmelidir. Siyasi güven, "vatandaşın, sisteme ve siyasi görevlilere duyarlı olduğuna ve sürekli inceleme yapılmasa bile doğru olanı yapacağına dair yargı" şeklinde ifade edilmektedir (Miller ve Listhaug 1990: 358). Bu açıdan siyasal güven, halkın kendi belirlediği bir yönetim biçimine karşı beslediği hissiyatın bir göstergesidir (Newton ve Norris, 2018: 53). Siyasi güven dar ölçekte bireysel olarak siyasi görevlilere karşı geliştirilebileceği gibi geniş ölçekte siyasal sistem ve onun kurumlarına karşı da oluşabilmektedir. Diğer taraftan sosyal güven, sosyal işbirliğinin ve buna bağlı olarak modern toplumun bütünleşmesinin ve istikrarın temelini oluşturduğu belirtilmektedir (Nannestad, 2008:415). Bu açıdan daha yüksek düzeyde sosyal güvene sahip olan toplumların daha iyi yönetim ve ekonomik performansına sahip olacağı düşünülmektedir (Tao vd.,2014, 238). Can (2019: 46) çalışmasında sosyal güven kavramını "sosyal sistemin devamını sağlayan, sosyal kurumları ve yapıları koruma işlevi gören, sosyal bütünleşmeyi inşa eden, sosyal ve ekonomik değişimlere ve siyasal yaşama olan güveni tesis eden temel bir bileşen" olarak betimlemektedir. Bundan dolayı sosyal güven vatandaşların birbirlerine karşı geliştirmiş oldukları tutumlara atıf yaparken, siyasal güvende vatandaşların siyasal sistemlere, temsilcilerine ve liderlerine yönelik tutumu gösterdiği anlaşılmaktadır (Newton, 2008: 242). Zira yatay olarak vatandaşlar arasındaki güven sosyal boyutu, dikey olarak vatandaşların siyasi sistem ve liderlerine yönelik güveni ise siyasal boyutu belirtmektedir. Bu açıdan bireylerin yüksek düzeyde sosyal veya kişilerarası güvene sahip olması her zaman siyasi liderlere veya devlet kurumlarına güveni tesis edemeyeceği çıkarımı yapılabilir. Dolayısıyla sosyal güven ve siyasi güven kavramlarını, güvenin farklı iki yüzü olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Her iki kavram aynı toplumsal koşullar altında ortak kökenlere dayandırılabilir; ancak farklı saiklere dayandırılmaktadır (Newton, 2001: 201). Bu sebeple her iki kavram arasında ya zayıf ya da hiç ilişkinin olmadığı çıkarımı yapmak mümkündür.

Siyasal Güven, Çevresel Tercihler ve Politika Sarmalı

Bireylerin çevresel kaygıları, tutumları, siyasal sistem ve kurumlarına olan güven düzeyi, demografik ve sosyoekonomik gibi geniş bir yelpazede değerlendirilebilen temel etmenler çevre sorunlarına yönelik politik desteği çerçevelemektedir. Çevre sorunlarının nitel ve nicel sonuçları bakımından ciddiyetinin anlaşılması ve gerekli önlemlerin alınması sonucunda küresel ölçekte hükümetler daha fazla kurumsallaşmaya gitmekte, önleyici politika ve düzenlemeleri birbiri ardına hayata geçirmeye çalışmaktadır. Ancak politik karar vericiler uygulanan politikalara katılımı sağlamak ve çevresel endişeleri doğru bir şekilde anlamak için politik destek mekanizmalarının temel belirleyicilerini doğru şekilde kavramaları gerekmektedir. Bireylerin çevre politikalarını destekleme bileşenlerini belirlemeye

yönelik ekonomik, demografik, sosyo-psikolojik gibi çeşitli etmenler söz konusudur. Ancak çevre politikalarına olan desteğin temel belirleyicisi olarak siyasal güven ve diğer kültürel unsurlar dikkatlerden kaçmaktadır.

Çevre politikaları ve siyasal güven ilişkisi konusunda, Jagers ve diğerleri (2010: 410) İngiltere’de 2006 yılında hayata geçen Bireysel Karbon Ödeme (BKÖ) planına yönelik politik desteği analiz etmektedir. Çalışmaları özellikle bireylerin BKÖ planına karşı tutumları ile politikacılara olan güvenleri, adalet algısı ve benimsenen ideoloji arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Bireylerin mevcut karbon vergisi oranındaki artışa yönelik tutumları ile BKÖ planına alternatif uygulanmalara yönelik tutumları arasındaki pozitif bir ilişkinin olduğunu ileri sürmektedir (Jagers vd.,2010:421). Benzer şekilde Caferra ve diğerleri (2021: 1) hem kurumlara hem de diğer bireylere duyulan güven, toplum yanlısı davranışı geliştirdiği, daha sorumlu enerji tüketimine yol açacağını ifade etmektedir. Ampirik analiz sonuçları sosyal ve politik güvenin hanehalkı enerji tüketimini azaltma eğilimini olumlu etkilediği tezini doğrulamaktadır. Harring (2018: 1) ise hükümet ve kamu kurumlarına duyulan güven, çevre politikalarına desteğin istikrarlı bir tahminicisi iken, ticari aktörlere duyulan güvensizliğin cezalandırma araçları için daha güçlü desteği oluşturduğu belirtmektedir. Ayrıca siyasal güvenin çevre konularına yönelik tutumları açıkladığını ancak farklı güven ölçütlerinin birbiriyle karıştırılmaması gerektiği savunmaktadır. Fairbrother (2019: 1), daha önceki çalışmaların siyasi güvenin çevre ve diğer birçok politika konusunda kamuoyunu şekillendirdiği iddiasına karşı olarak en azından belirli bir yön için (bireyler arasında kamu görevlilerinin dürüstlüğü hususundaki olumsuz tutum gibi) ilişkinin nedensel olduğunu ileri sürmektedir. Bu açıdan kamu görevlilerinin güvenilirliğine ve vaatlerine olan siyasi güvenin, güven kavramsallaştırmalarında daha merkezi hale getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Konisky vd. (2008: 1066) çevre politikalarına yönelik tutumların, konunun içerik özelliğine göre değiştiğini ifade etmektedir. Özellikle siyasal ideolojiler ve parti mensubiyetinin, bireylerin hükümete olan güven düzeyini kontrol edilse dahi, politik konular hakkındaki tercihlerin tutarlı tahmin edicileri olabileceğini ileri sürmektedir.

Birey ve toplumlar benimsediği çevreci değerler çerçevesinde uygulanan politikalara karşı bir refleks geliştirmektedir. Karşılıklı işleyen bu süreçte siyasal güven gibi kültürel bileşenler daha fazla öne çıkmaktadır. Bu konuda Inglehart (2018: 16) 1981-2014 zaman periyodunda 100'den fazla ülke için ekonomik, demografik ve politik verilerle gerçekleştirilen ampirik çalışma ile kültürel değişimi analiz etmektedir. Retoriksel söylemlerden ziyade sunmuş olduğu bilimsel veriler sayesinde küresel ölçekte materyalist önceliklerden post-materyalist değerlere doğru bir geçişin yaşandığını belirtmektedir. Aynı zamanda hayatta kalma gereksinimi gibi materyalist değerlerden kendini ifade etme (*self-expression*) gibi post-materyalist değerlere yönelimin artması sayesinde toplumsal cinsiyet, çevresel koruma, hoşgörü, kişilerarası güven ve özgürlük gibi yeni kültürel unsurlar ön plana çıkmıştır. Inglehart (1990)’ın önceki çalışmasında da benzer şekilde çevreci eğilimler ve tercihler ile kültürel alanda post-materyalist değerlere doğru yaşanan değişimin ilişkili olduğunu bilimsel olarak kanıtlamaktadır. Bu konuda özellikle endüstriyel gelişme ve yüksek yaşam standartlarının olumlu çevreci değer ve tutumun ön koşulları olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu açıdan çevre konusunda yüksek düzeyde endişe ve kaygının gelişmiş ülkelerde olacağı öne sürülmektedir. Ancak gelişmekte ya da az

gelişmiş ekonomiye sahip olan ülkelerdeki çevrecilik eğiliminin açıklanmasında bu tespitler yetersiz kalmaktadır.

Çevre konusundaki politik destek, politik karar vericiler için de önem arz etmektedir. Uygulanan kamu politikaları aynı anda birçok kişinin davranışını etkilediği için çevresel değerlerin korunması ve kalitesinin artırılması açısından da önemli kazanımları içerisinde barındırmaktadır. Bu konuda Steg vd. (2005: 424) biyosferik değerlerin daha fazla vurgulanması, genel çevre bilincinin artırılması, yüksek enerji tüketim modellerinden kaynaklanan sorunlara ilişkin farkındalığının ve sorumluluğunun artırılması ve kişisel normların güçlendirilmesi yoluyla çevre politikalarına desteğin artırılabilirliğini ileri sürmektedir. Stern (2000: 408) ise çevreci eğilim ve davranışları, etki boyutları üzerinden değerlendirmekte; "çevreden elde edilen kaynak ve enerji miktarını, ekosistem ve biyosferin yapı ve dinamiklerini etkileme" şeklinde tanımlamaktadır. Söz konusu çevreci eğilim ve davranışları doğrudan ve dolaylı olarak sınıflandırarak evsel atıkların bertaraf edilmesi, ormanlık alanların korunmasına yönelik eylemleri doğrudan, uluslararası kalkınma politikaları, küresel pazardaki emtia fiyatlarını, ulusal çevre ve vergi politikalarını etkileme gibi eylemleri dolaylı yönden çevreci eğilim ve davranışlara örnek olarak göstermektedir. Dolaylı olarak gerçekleştirilen eylemlerin çevre üzerinden doğrudan etki meydana getirenlere karşı daha fazla belirleyici ve etkili olduğunu tespiti dikkat çekicidir.

Son yıllarda politik destek ile yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve ideoloji gibi demografik ve sosyopolitik faktörler arasındaki ilişkiye akademik ilgi artmıştır. Özellikle yaş, eğitim ve ideoloji gibi ölçütler üzerinden çevreci eğilim arasındaki ilişkiyi inceleyen Dunlap vd. (2002: 429-430) çalışmalarında genç insanların geleneksel dünya görüşlerine daha az bağlı oldukları ve dolayısıyla ekoloji dünya görüşlerini daha fazla desteklediklerini ileri sürmektedirler. Benzer şekilde eğitilmiş olanların çevre sorunları hakkında daha fazla bilgiye maruz kaldıkları için ekolojik perspektifi daha fazla kavrayabilecekleri düşünülmektedir. Politik ve ideoloji perspektifinden durum değerlendirildiğinde ise liberallerin genel olarak statükoya daha az bağlı olduklarından ekolojik yönelimlerinin daha belirgin olmaktadır. Benzer şekilde Israel ve Levinson (2004: 1) yaş, gelir ve eğitim gibi bireysel özellikler ile çevreci tutum arasında güçlü ilişkiler olduğunu tespit etmektedir. Özellikle eğitimin artması ile çevresel farkındalığın artacağı ve çevreci politikalara daha fazla desteğin verileceği varsayılmaktadır. Son kertede çevresel sorunları hakkında bilgi sahibi olma ve farkındalık politikalar karşısında bireylerin çevresel tutum ve davranışları üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Örnek olarak iklim değişikliğinin potansiyel etki ve riskler hakkında bilgi ve farkındalık seviyesi bireysel davranışların şekillenmesi ve gerekli olan politikalara karşı tutumlar üzerinde belirleyici olduğu ifade edilmektedir. İklim değişikliğinin nedenleri ve sonuçları hakkında bilgi, hem bilişsel hem de duygusal risk yargılarının önemli bir tetikleyicisi olmaktadır. Bireylerin iklim değişikliği hakkında sahip oldukları bilgi düzeyi, bireysel davranışların farklılaşmasına sebep olmaktadır (Sundblad vd., 2007: 102). Benzer şekilde iklim değişikliği politikalarına yönelik eğilimlerde, iklim değişikliğini hafifletme yoluyla elde edilen kazanımlara ve iklim değişikliğini azaltmanın sosyal etkilerine bireyleri odaklanmanın olumlu kazanımları olacağı belirtilmektedir (Spence ve Pidgeon, 2010: 664). Ayrıca iklim değişikliği politikalarının diğer bazı çevresel ve sosyal politikalarla birlikte değerlendirilmesi, bu politikalara yönelik

değer düzeyinin azalmasının aksine bireysel tercihler üzerindeki çekiciliğini daha da artırdığı düşünülmektedir (Leon ve Arana, 2016: 703).

Benzer şekilde Stern (2000: 409) dört farklı çevreci eğilim ve davranış biçimini değerlendirmektedir. İlk olarak çevresel gösterilere ve örgütlere katılım gibi eylemler, çevresel aktivizm kategorisinde yer verilmektedir. İkinci yatkınlık biçimi olarak ise kamusal alanda aktivist olamayan çevresel vatandaşlık, çevre politikaların desteklenmesi gibi eğilimler gösterilmektedir. Çevresel etkiye sahip kişisel ve ev ürünlerinin satın alınması, kullanılması ve imha edilmesi gibi tercihler ise özel alana ait çevreci eğilimler olarak nitelendirilmektedir. Son kategoride ise çevreye zarar vermeyen ürünleri tasarlama gibi örgütsel davranış biçimlerinden bahsetmektedir. Ancak son dönemlerde özellikle kültürel kodlarda yaşanan değişimlerin çevreci eğilim ve tercihler üzerindeki etkisi daha fazla öne çıkarılmaya çalışılmaktadır. Bu açıdan çevre politikaların sadece eğitim ve bilinçlendirme eylemleri ile benimseneceği ve destek verileceği beklentisi geçerliliğini kısmi olarak kaybettiği söylenebilir.

Benzer şekilde Uyeki ve Holland (2000: 646) ortalama eğitim, yaş ve gelir seviyesinin düşük olduğu sosyoekonomik grup, azınlık ve kadınların çevreci eğilim ve tercihlerinin yüksek olduğunu ileri sürmektedir. Ancak sosyoekonomik, demografik ve psikolojik faktörler, bireylerin çevre konusundaki politik desteği üzerinde sadece kısıtlı bir etkisi olmaktadır. Bu sebeple politika desteği tam olarak kavramak için analizlerde güven, adalet, eşitlik, katılımcılık gibi politik ve kültürel özelliklerin daha fazla dikkate alınması gerekmektedir. Bu hususla ilişkili olarak Haring ve Jagers (2013: 210) hem politik güven hem de kişiler arası güvenin artan karbondioksit vergisine yönelik eğilimleri üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Dupont ve Bateman (2012: 43) liberal veya sol dünya görüşlerine sahip olan bireylerin çevresel mallar için daha yüksek düzeyde ödeme istekliliğine sahip olduklarını belirtmektedir. Diğer taraftan çevre politikalarına olan eğilimin katılımcılık ile yakın ilişkisi olduğunu savunan azımsanmayacak düzeyde çalışmanın olduğu gözlenmektedir. Benzer doğrultuda Daley ve Reames (2012) katılımının çevresel karar verme sürecini hem de sonuçlarını iyileştirebileceğini ileri sürmektedir. Daley ve Reames (2012) ise katılımın sağlanması vatandaşlar arasında entelektüel kapasiteyi genişleterek demokratik ideallerin gerçekleşmesinin mümkün kılacağını belirtmektedir. Bu açıdan katılımcılığın çevre sorunlarına ilişkin belirlenen politik kararları meşrulaştırma ve bireyler arasındaki güveni artırma gibi işlevsel özellikleri olduğunu belirtmektedir.

Bireylerin devlet ve kurumlarının çevre sorunlarını hakkaniyetli, etkin ve doğru bir şekilde tanımlayacağına ve kamu kaynaklarının çevre korumacılık için uygun ölçüde harcayacağına yönelik güven düzeyi, çevre politikalarına olan desteğinde belirleyicisi olmaktadır. Buradaki temel koşul bireylerin mevcut siyasal sistem ve bileşenlerinin çevre sorunları ile mücadele edebilecek yetkinlikte olduğu beklentisidir. Bu konuda Zannakis ve diğerleri (2015: 424) politik güvenin, ev sahiplerinin hükümet düzenlemelerini benimsemelerinde ve kabul etmelerinde önemli bir açıklayıcı güce sahip olduğunu belirtmektedir. Bu sebeple özellikle politik karar vericilerin çevreci eğilim ve tercihlerin oluşmasını, uygulanan politikaların kabulünde güven oluşturuca yaklaşımların ve destekleyici faktörlerin önemini vurgulamaktadır. Benzer şekilde Xu ve Li (2016: 59) vergi uyum istekliliklerinin teşvikler yanı sıra hükümet veya çevre kuruluşlarına olan güvenin, çevre koruma sorumluluk bilincinin ve gelir düzeyinin etkili olduğunu ileri sürmektedir. Bu sebeple vergi toplamak ve çevre kirliliğini

azaltmaya yönelik politika ve stratejilerde politik güveni sağlamak önem arz etmektedir (Xu ve Li ,2016: 62). Tüm bu değerlendirmeler siyasi güvenin çevre politikalarına yönelik destek üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu sebeple siyasi güven oluşturmaya yönelik çalışmalar etkili ve kapsayıcı çevre politikalarını formüle edilmesi ve uygulanması politika yapımcılar için, başarılı çıktı ve sonuçların oluşması ise vatandaşlar için elzemdir.

Araştırma Verisi ve Yöntemi

Devlet ve kurumlarına olan güven düzeyi toplumsal eğilim ve tercihler üzerinde etkili olan temel bir gösterge olarak kullanılmaktadır. Bu kapsamda çalışmada kullanılan veriler çeşitli ülkelerin çevreci eğilim ve tercihlerini gösteren Dünya Değerler Araştırmalar (2017-2021) ve Avrupa Değerler Çalışması (2017-2020) ile bütünleştirilen ankete katılım sağlayan bireylerin vermiş olduğu yanıtlardan oluşmaktadır (Inglehart vd., 2014). 88 ülkenin dahil edildiği 7. Dalga Dünya Değerler Araştırmalar-WVS-7 (2017-2021) anketi toplumsal cinsiyet, aile ve din; yoksulluk; eğitim, sağlık ve güvenlik; sosyal hoşgörü ve güven; çok taraflı kurumlara yönelik tutumlar, adalet, ahlaki ilkeler, yolsuzluk, hesap verebilirlik ve risk, göç, ulusal güvenlik ve küresel yönetim gibi yeni konulara ilişkin sorulardan oluşmaktadır (Inglehart vd., 2014).³ Verilerin analize uygun hale getirmek amacıyla WVS-7 araştırma anket sonuçlarında kısmi düzeltmeler yapılmıştır. Örnek olarak WWW-7 anketinin sadece 2017-2020 yılları arasındaki güncel sonuçları "IBM SPSS Statistics 23" programı ile filtrelene yapılarak farklı toplumlarda bireylerin çevreci değerlere yönelmelerinde siyasi güven başta olmak üzere etkili olan faktörler belirlenmiştir. Ayrıca anket cevaplarındaki "-5 ile -1" arasında " fikrim yok, cevap yok, uygulanabilir değil, ankette sorulmadı, kayıp veri" gibi farklı şekillerde kodlanan değerler aynı program aracılığı ile analizden çıkarılmıştır (değişkenlere ilişkin bilgiler için Tablo 1.'e bkz.).

Bu çalışmada bireylerin çevreci eğilim ve tercihleri üzerinde siyasi güven başta olmak üzere, sosyal güven, demokrasinin önemi, post-materyalist değerlere yönelim gibi sosyo-politik etmenler yanı sıra cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim gibi demografik değişkenlerin ne düzeyde açıklayıcı güce sahip olduğunu analiz edilmektedir. Bu açıdan çalışmada bağımlı değişken olarak çevre hareketlerine olan güven düzeyi "0" (yok) ile "1" (var) olarak kodlanması "IBM SPSS Statistics 23" programı aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmadaki bağımsız değişkenlerden birini katılımcıların devlet ve parlamento gibi siyasi kurumlarına olan güven düzeyine ilişkin sorulara 1-4 arasında değişim gösteren ve Likert ölçeğine göre verilen cevaplardan oluşmuştur. Bu kapsamda katılımcılara "listede verilen kuruluşlardan her biri için ne kadar güvendiğinizi söyleyebilir misiniz?" şeklindeki soruya "çok fazla güvenirim, fazla güvenirim, güvenirim veya hiç güvenim yok" şeklindeki cevaplar dikkate alınmıştır. Siyasi güven ve çevreci eğilimler arasındaki ilişki düzeyi ve açıklayıcı gücüne ilişkin analiz sonuçları çalışmanın 1. modelinde sunulmaktadır (bkz. Tablo 3). Benzer şekilde bağımsız değişkenlerden sosyal güvene ilişkin olarak "genel olarak konuşursak, çoğu insana güvenilebilir mi yoksa insanlarla ilişkilerde çok dikkatli olmanız gerektiğini söyler misiniz?" sorusuna "çoğu kişiye güvenilebilir" ya da "çok dikkatli olmak gerek" şeklinde cevaplar dikkate alınmıştır. Bir diğer bağımsız değişken ise demokrasinin önemine

³Bu kapsamlı anket çalışmasına dâhil edilen ülkeler ve örneklem sayılarına ilişkin bilgilere <https://www.worldvaluessurvey.org/WVSEVSJoint2017.jsp>, adresinden erişim sağlanabilir.

ilişkindir. Bu kapsamda katılımcılardan “demokratik olarak yönetilen bir ülkede yaşamak sizin için ne kadar önemli?” sorusuna 1-10 arasında Likert ölçeğine göre değişim gösterecek şekildeki cevaplar analize dâhil edilmiştir. Benzer şekilde ankete katılım sağlayanlardan post-materyalist değerlere ilişkin verdikleri cevaplar (1-materyalist, 2-karma, 3-post-materyalist) çalışmada bir diğer bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Bu kapsamda farklı toplumlardaki çevreci eğilim ve tercihler üzerindeki siyasal güven ve sosyopolitik değişkenlerin etki düzeyine ilişkin bilgiler 2. modelde paylaşılmıştır (bkz. Tablo 3). Siyasal güven yanı sıra bağımsız değişken olarak cinsiyet, eğitim düzeyi ve gelir durumu gibi demografik faktörlerinde bütünlük etki düzeyine ilişkin analiz sonuçları ise 3. modelde sunulmuştur.

Tablo 1. Bağımlı (Yordanan) ve Bağımsız (Yordayan) Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler (N=26,449)

Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler	Min.	Maks.	Ort.	S. H.
Çevreci eğilim ve güven(<i>E069_14</i>)	0	1	0,55	0,498
Devlet ve kurumlarına güven (<i>E069_11</i>)	1	4	2,77	0,86
Parlamentoya güven (<i>E069_07</i>)	1	4	2,77	0,837
Sosyal güven (<i>A165</i>)	1	2	1,6	0,49
Demokrasi (<i>E235</i>)	1	10	8,89	1,837
Post-materyalist değerler (<i>Y002</i>)	1	3	1,96	0,623
Cinsiyet (<i>X001</i>)	1	2	1,52	0,5
Eğitim düzeyi (<i>X025R</i>)	1	3	2,21	0,697
Gelir düzeyi (<i>X047R</i>)	1	3	2,06	0,804

Çalışmada bağımlı değişkenin kategorik olması sebebiyle, farklı toplumlardaki çevreci eğilim üzerinde etkili olan unsurların belirlenmesi amacıyla “Lojistik Regresyon Analizi” tercih edilmiştir. Lojistik Regresyon Analizi, sürekli, ayrık, ikili veya karma olabilen bir dizi değişkenden grup üyeliği gibi ayrı ve kategorik bir sonucu tahmin edilmesine izin veren bir yöntem olarak kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2019: 346). Lojistik Regresyon Analizi’nin temel varsayımı bireylerin hangi grup ya da kategoride yer aldığını kestirmede bir regresyon denklemi oluşturmaktır (Çokluk, 2010: 1359). Lojistik regresyonda iki veya daha fazla sonuç (kategorik bağımsız değişken) olabilmektedir. Lojistik regresyon her durum için belirli bir sonucun olasılığını hesaplayan bir yöntemdir (Tabachnick ve Fidell, 2019: 346). Lojistik regresyon analizi bağımlı değişkenin bir veya daha fazla bağımsız değişkenle doğrusal dağılımının olmamasının beklendiği durumlarda faydalı sonuçlar üretebilmektedir. Lojistik regresyon bağımlı değişkenin ölçüldüğü ölçek türüne göre üç farklı kategoride değerlendirilmektedir. Bağımlı değişkenin ikili kategoriden (*nominal*) oluşması durumunda “ikili (*binary*) Lojistik Regresyon” analizinin kullanılması öngörülmektedirken ikiden fazla kategorik değişken olması durumunda “Çok Kategorili (*multinomial*) Regresyon Analizi” tercih edilmektedir. Ancak bağımlı değişkenin sıralı (*ordinal*) ölçekte olması durumunda ise “Sıralı (*Ordinal*) Lojistik Regresyon Analizi” geçerli olmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2019: 369). Lojistik Regresyon Analizi (LRA), bir dizi kategori üzerindeki yanıtların dağılımının normallikten ciddi şekilde ayrıldığı durumlarda çoklu regresyona göre daha uygun sonuçlar ürettiği belirtilmektedir. LRA normal dağılım, doğrusallık ve eşvaryanslılık gibi varsayımları gerektirmeden kategorik bağımlı değişken üzerinde etkili olan etmenlerin tespit edilmesi için gerekli regresyon denkleminin kurulmasını mümkün kılmaktadır (Şenel ve Alathı, 2014:36).

LRA'nde bağımsız değişkenin sayısına göre de farklı bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Örnek olarak Cook ve diğerleri (2001) bağımsız değişken sayısının tek olması durumunda "Tek Değişkenli Lojistik Regresyon" şeklinde bir tanımlama kullanırken iki veya daha fazla sayıda olması durumunda "Çoklu Lojistik Regresyon" olarak ifade etmektedir. Bu çalışmada da olduğu gibi kullanılan veri setine uygun olarak ikili (Nominal) lojistik regresyonda bağımlı değişken sadece iki değer alabilmektedir. Genellikle bu ikili değerler üye-üye olmama, dahil etme-dahil etmeme veya evet-hayır şeklinde olmaktadır (George ve Mallery, 2020). Diğer çoğu analizlerde olduğu gibi LRA da çeşitli varsayım ve gerekliliklere sahip bir yöntemdir. Her ne kadar bağımsız değişkenlerin dağılımına ilişkin her hangi bir varsayım gerektirmese de, LRA'nde dikkate alınması gereken varsayımları; vakaların değişkenlere ve eksik verilere oranı, çoklu doğrusallık bağlantı sorunu (Tabachnick ve Fidell, 2019: 374-377), bağımlı ve bağımsız değişkenlerin logaritmik değerleri arasındaki doğrusal ilişki olması ve hataların bağımsızlığı (Şenel ve Alatlı, 2014: 37; Field, 2018: 1123) şeklinde ifade etmek mümkündür.

Bu çalışma bireylerin çevreci eğilim ve tercihleri üzerinde etkili olan unsurlardan siyasi güven yanı sıra bu konuda yapılan araştırmalar dikkate alınarak mümkün olduğunca fazla sosyo-politik ve demografik değişkenler lojistik regresyon modele dâhil edilmiş, bağımlı değişkendeki varyans değişimin açıklanması sağlanmıştır. LRA'nde "Standart (*enter*) yöntemi" kullanılmış, ortak değişkenler bir blok olarak dâhil edilerek üç farklı model oluşturulmuştur. Lojistik Regresyon Analiz sonuçlarının değerlendirilmesinde ise; başlangıç modeli ile analiz sonucunda elde edilen genel model karşılaştırmasının yapılması, genel model üzerinde Wald, Beta (*B*) ve Önem Düzeyi (*p-values*) değerleri dikkate alınarak bağımsız değişkenlere ilişkin yorumların yapılmış, *Hosmer-Lemeshow* testi sonuçları ile de model uyumluluğu kontrol edilmiş, *Nagelkerke R²* gibi analiz sonuçlarına göre de elde edilen modellerin yeterliliği sorgulanmıştır.

Bulgu ve Tartışmalar

Çevreci eğilimler üzerinde siyasi güven başta olmak üzere sosyo-politik ve demografik değişkenlerin etki düzeyine ilişkin yapılan LRA sonuçlarına göre bağımsız değişkenler arasında yüksek bir ilişki olmadığı (ilişki katsayısının 0,7'den küçük olması) gözlenmektedir. Bu durum bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusallık bağlantı sorununun olmadığını göstermektedir (Tablo 2'ye bkz.). Benzer şekilde bağımlı ve bağımsız değişkenlerin logaritmik dönüşüm değerleri arasındaki ilişki bu analizin temel varsayımları arasında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda yapılan ilişki analiz sonuçlarına göre özellikle siyasi güven ile çevreci eğilimler arasında yüksek ve anlamlı bir ilişkinin olduğu (*coefficient* > 0,650, *p*<0,001) ancak diğer değişkenler ile düşük, ancak anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir (diğer değişkenler için *coefficient* < 0,250, *p*<0,001). Anlamlı sonuçların elde edilmesi sebebiyle çevreci eğilimler üzerinde etkili olan unsurların açıklanması için diğer değişkenler yine de analize dâhil edilerek üç farklı model üzerinden sonuçlar mukayese edilmiştir. Diğer taraftan çevre konusundaki genel eğilim üzerinde etkili olan unsurların tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, bağımsız değişkenlerin modele ilave edilmesi sonucu başlangıç modeline göre oldukça daha anlamlı sonuçlar verdiği, kategorik olan bağımlı değişken dağılım varyansın açıklanmasına daha iyi sonuçlar ürettiği gözlenmektedir. Benzer şekilde her üç farklı başlangıç modeli için gözlenen ve beklenen değerler

arasındaki doğru tahmin etme düzeyi (örneğin 1.model için, %54,5) yeni modellerde yüksek çıkmaktadır (%61,7). Bu tespitin geçerliliği Model Uyum İndeksi(-2 loglikelihood, -2LL) değerlerin düşmesinden anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Bağımsız Değişkenler Arasındaki Korelasyon İlişki Düzeyi

	<i>E069_11</i>	<i>E069_07</i>	<i>E235</i>	<i>A165</i>	<i>Y002</i>	<i>X025R</i>	<i>X047R</i>
<i>E069_11</i>	1,000	,650**	,197**	-,068**	,043**	-,068**	-,019**
<i>E069_07</i>		1,000	,254**	-,082**	-,016**	-,092**	-,028**
<i>E235</i>			1,000	-,150**	-,181**	-,186**	-,095**
<i>A165</i>				1,000	,163**	,084**	,060**
<i>Y002</i>					1,000	,108**	,067**
<i>X025R</i>						1,000	,298**
<i>X047R</i>							1,000

** $p < 0,001$ anlamlılık düzeyine göre korelasyon ilişki düzeyi

Çalışmada LRA sonucu oluşturulan modellerin bağımlı değişkeni ne düzeyde açıkladığını tespit etmek için model uyumluluk düzeyine bakılmıştır. Zira Hosmer-Lemeshow Uyum İyiliği Testi, lojistik regresyon modelinin eldeki verilere bir bütün olarak uyum düzeyini gösteren bir istatistiksel yöntem olarak kabul edilmektedir. Modellerin verilere uyum düzeyini belirlemek için Hosmer-Lemeshow testi sonuçları yorumlanmış, elde edilen p-değerlerinin 0,005 düzeyinden yüksek olup olmadığı kontrol edilmiştir. Bu açıdan 1. modelin uyumluluk düzeyine ilişkin olarak, Tablo 3.'de belirtildiği gibi, uygunluk değeri 0,005'ten küçük olması, yokluk hipotezinin reddedilmesi gerektiğini, başka bir anlatımla modelin verileri açıklama düzeyinin yeterli olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda siyasal güvene ilişkin olarak kullanılan bağımsız değişkenler aracılığı ile oluşturulan 1. modelin verileri açıklama düzeyleri yeterli olduğu gözlenmektedir ($X^2 = 6.950, p = 0,325$). Çevreci eğilim ve tercihler üzerinde etkili olan sosyo-politik değişkenlerin de dâhil edildiği 2. Model yeterliliğini gösteren Nagelkerke R² değerleri (%14) yeterli olsa da, model uyum düzeyini gösteren Hosmer ve Lemeshow Test sonucunun ($p < 0,005$) anlamlılık düzeyinden düşük olması sebebiyle bağımsız değişkenlere ilişkin istatistik sonuçların yorumlanmasına gerek duyulmamıştır. Son olarak siyasal güven değişkenlerine ilave olarak cinsiyet, eğitim düzeyi ve gelir seviyesinin bağımsız değişken olarak analize dâhil edilmesi sonucu oluşturulan 3. model sonucu ise anlamlı bulunmuştur ($X^2 = 14.259, p = 0,075$). 3. model uyumluluk düzeyinin 1. modele göre biraz daha düşük olduğu, ancak %5'ten yüksek olması sebebiyle sonuçların anlamlı ve uygun olduğu tespit edilmiştir.

Diğer taraftan çevreci eğilimler üzerinde etkili olan her bir etmenin katkı düzeylerini belirlemek amacıyla "Wald Testi" sonuçlarına ve önem düzeylerine (*p-values*) bakılmıştır. Tablo 3'de belirtildiği gibi sadece siyasal güven düzeyine ilişkin iki bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etki düzeyini gösteren 1. Modele göre her iki değişkenin de (devlete olan güven ve parlamentoya olan güven) çevreci eğilim üzerindeki etki gücün anlamlı olduğu tespit edilmiştir (sırasıyla Wald Testi sonuçları=

77.126; 318.079 ve p değerleri $<0,001$; $<0,001$). Beta (B) değerleri üzerinden değişkenlerin açıklama gücü değerlendirildiğinde özellikle devlet olan güven düzeyi ile çevreci eğilim arasında negatif yönde ancak yüksek oranda etkili olduğu anlaşılmıştır (her iki değişken için B değerleri sırasıyla -0.636 ve -1,392).

Siyasal güven yanı sıra demografik değişkenlerinde dâhil edildiği 3. Model sonuçları 1. Modele göre verileri açıklama yeterliliği biraz daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($X^2= 33.423,287$, Nagelkerke $R^2 = 0,143$). Her üç değişken grubunun dâhil edildiği 3. Model sonuçları değerlendirildiğinde eğitim seviyesi ve gelir düzeyi hariç diğer değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ($p <0,001$) tespit edilmiştir.

Tablo 3. Çevreci Eğilim Üzerinde Etkili Olan Değişkenlere İlişkin Lojistik Regresyon Analiz Sonuçları

Değişkenler	B	S.E.	Wald	df	Sig. **	Exp(B)	Exp(B) için 95% güven aralığı		Nagelkerke R ²	Hosmer ve Lemeshow Testi **	
							Alt sınır	Üst sınır			
Model 1 (Siyasal güven)	Siyasal güven (Devlet)	-0,636	0,072	77,126	1	<0,001	0,529	0,459	0,61	0,112	0,325
	Siyasal güven (Parlamento)	-1,392	0,078	318,079	1	<0,001	0,249	0,213	0,29		
	Sabit katsayı	1,303	0,073	319,106	1	<0,001	3,68				
Model 2 (siyasal güven + sosyo-politik)	Siyasal güven (Devlet)	-0,732	0,073	99,472	1	<0,001	0,481	0,417	0,556	0,138	0,033
	Siyasal güven (Parlamento)	-1,258	0,079	253,619	1	<0,001	0,284	0,244	0,332		
	Sosyal güven	-0,329	0,028	137,32	1	<0,001	0,72	0,681	0,76		
	Demokrasinin önemi	0,059	0,007	65,546	1	<0,001	1,061	1,046	1,076		
	Post-materyalist değerler	0,323	0,022	222,796	1	<0,001	1,382	1,324	1,442		
	Sabit katsayı	0,711	0,116	37,271	1	<0,001	2,036				
Model 3 (siyasal güven + sosyo-politik + demografik)	Siyasal güven (Devlet)	-0,291	0,02	213,722	1	<0,001	0,747	0,719	0,777	0,143	0,075
	Siyasal güven (Parlamento)	-0,467	0,021	502,18	1	<0,001	0,627	0,602	0,653		
	Sosyal güven	-0,335	0,028	139,967	1	<0,001	0,715	0,676	0,756		
	Demokrasinin önemi	0,059	0,007	65,862	1	<0,001	1,061	1,046	1,077		

Post-materyalist değerler	0,697	0,044	249,188	1	<0,001	2,008	1,842	2,19
Cinsiyet	0,27	0,026	105,409	1	<0,001	1,31	1,244	1,38
Eğitim düzeyi	0,004	0,041	0,008	1	0,927	1,004	0,926	1,088
Gelir seviyesi	-0,037	0,034	1,144	1	0,285	0,964	0,902	1,031
Sabit katsayı	1,989	0,104	364,267	1	<0,001	7,308		

* Tüm değişkenler için referans değerleri olarak ilk kategori dikkate alınmıştır. **%5 anlamlılık düzeylerine göre bağımsız değişkenlerin önem düzeyini göstermektedir.

Çalışmada özellikle çevreci eğilim üzerinde bağımsız değişkenler arasında siyasal ve sosyal güvene ilişkin değişkenlerin negatif, diğer değişkenler ile pozitif yönde bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Negatif etki gücü ifadesi ile referans değeri olarak çevreci düşüncenin olmadığı durumu dikkate alındığında çevreci eğilime yönelmeden ziyade uzaklaşma şeklinde yorumlanabilir. Bu sebeple çevreci düşünceye sahip olan bireylerin siyasal ve sosyal güvenin azalması ile birlikte çevreci eğilim ve tercihlerden vazgeçtikleri söylenebilir. Diğer taraftan demokratik ve post materyalist değerleri benimseyen özellikle kadınların çevreci eğilimlere yönelmelerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak bireylerin çevreci eğilimler ve politik destek üzerinde etkili olan unsurların analiz edilmesi amacıyla başvuru LRA sonuçları 88 farklı ülkede devlet ve kurumlarına olan güven düzeyinin belirleyici etkiye sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Siyasal güven yanı sıra bireyler arasındaki sosyal güven düzeyinin azalması, bireylerin çevre konularına eğilim düzeyini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Bu açıdan bireylerin uygulanan politikalara daha fazla destek vermelerini sağlamak için devlet ve kurumlarına yönelik güven başta olmak üzere bireyler arasında güven düzeyini artırıcı politik araç ve mekanizmalardan faydalanılması gerektiği tezi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Siyasi ve sosyal güveni artırıcı unsurlar şüphesiz başka bir çalışmanın konusudur, ancak elde edilen sonuçlar siyasal sistem ve bileşenlerine olan güven yanı sıra bireyler arası güven duygusunun da politik destek üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar aynı zamanda siyasi iktidarı elinde bulunduranlar tarafından çevre sorunlarının doğru bir şekilde tanımlandığı ve uygulandığı, politikaların bu sorunları çözebilme kapasitesinin yeterli olduğu inancın bireysel tercihlerde etkili olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Benzer şekilde alan yazında yapılan araştırmaların sonuçları ile uyumlu olarak demokrasi ve post-materyalist değerleri benimseyen bireylerin, ekolojik hususlara ilgi ve eğilimlerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Özellikle demokratik toplumsal yapının ve kültürel unsurların çevreci düşünce üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Zira demokrasi ve kurumlarının önemli olduğunu düşünen bireylerin çevreci eğilim ve güven duygusu da artmaktadır (negatif sonuç elde edildiği için tersten bir okuma yapılarak). Bundan dolayı çevre konusunda yapılan bu değerlendirmeleri diğer politik konular içinde demokratik toplumsal yapı ve değerlerinin genişletilmesi ile politik ve sosyal güveni de artıracığı söylenebilir. Son olarak bireylerin çevreci eğilim ve güven üzerinde demografik etmenlerden sadece cinsiyet faktörünün etkili olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet faktörünün çevreci düşünce üzerinde etkili olduğu, özellikle kadınların erkeklere karşı daha fazla ekolojik değerleri benimsediği savını destekleyen azımsanmayacak düzeydeki çalışma bulgularıyla örtüşmektedir. Nitekim kadınların çevreci eğilim ve

tercihler konusundaki farklılaşmanın açıklanmasına önemli rolü olmakta, bu konuda politik girişimlerde bulunan kurum ve kuruluşlara olan güven düzeyleri yüksek olmaktadır. Diğer taraftan Tablo 3'te belirtildiği gibi 3. Model sonuçlarına göre eğitim ve gelir düzeyinin çevreci eğilim ve güven ile ilişkili olmasına rağmen bireysel tercihlerin farklılaşmasında açıklayıcı güce sahip olmadığı anlaşılmıştır.

Sonuç

Çevre konusundaki politik desteğin temel belirleyicileri, ekolojik kaygıların ne düzeyde toplum tarafından içselleştirilmiş olduğu ve bu sorunlara olan hassasiyetin ne kadar fazla olduğu ile ilgili hususlardır. Çevresel tutum ve güven (dolaylı olarak çevre politikaların olan destek) toplumsal yaşamının sosyal, ekonomik ve politik yönünün ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmiş gibi gözükse de, bu konuda kültürler arasında nasıl bir farklılaşmanın olduğu merak konusudur. Bu sebeple bireylerin çevre sorunlarına olan eğilimleri ve bu hususta faaliyet gösteren kurumlara olan güven düzeyi üzerinde etkili olan unsurların politik destek çerçevesinde açıklanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda bireylerin çevresel sorunlara eğilimleri ve bu konuda uygulanabilir politikalara olan güven düzeyi üzerinde etkili unsurlar arasında son dönemlerde "siyasal güven" ön plana çıkmaktadır. Toplumlar arasında farklılıklara rağmen bireylerin devlet ve kurumlarına (parlamento ya da siyasi partiler gibi) olan güven düzeyinin yükselmesine paralel olarak uygulanan çevre politikalarına daha fazla destek verileceği beklenmektedir. Bu tespitin temel gerekçesi olarak ise bireylerin çevreci eğilim ve tercihleri ile politik destek arasından yakın bir ilişki olduğu savı gösterilmektedir. Nitekim bireyler arasında, politik karar vericilerin çevre sorunlarını doğru bir şekilde tanımladıkları ve uygulamış oldukları politikaların uygun ve çözüm kapasitelerinin yüksek olduğu yöndeki beklenti son derece önemlidir. Bu sebeple bireyler arasında bu yöndeki beklentinin siyasal güven faktörü üzerinden açıklanması gerekmektedir. Benzer şekilde bireyler arasındaki sosyal güven düzeyinin yükselmesi ile politik desteğin artacağı bu konudaki temel varsayımlar arasındadır. Zira bireyler arasında güvenin yüksek olması politik desteğin de artması ile sonuçlanacağı düşünülmektedir.

Bir siyasal sistemin meşruluk, etkinlik, verimlilik gibi özellikleri itibarıyla başarılı bir şekilde işlediğinin bir göstergesi olarak ne düzeyde bir siyasi güvenin olması gerektiği tartışmaya açık bir husustur. Ancak çevre politikalarına olan desteğin temel belirleyicisi olarak son dönemlerde sosyopolitik unsurların ön plana çıkarılmaktadır. Demokratik toplumsal yapı ve katılımçılık gibi temel prensiplerin daha fazla takip edilmesi politik desteği artıracığı bilinmektedir. Bu konudaki genel eğilim ise demokratik toplumların güçlü bir siyasal destek ve güvene ihtiyaç olduğu yöndedir. Benzer şekilde toplumsal alanda yaşanan kültürel değişimler ve post-materyalist değerlerin yaygınlaşması ile daha fazla sorgulayıcı toplumların oluşması beklenmektedir. Bu açıdan kültürel yapıda meydana gelen değişimler sebebiyle politik güven düzeyinin azalacağı kabul edilir. Bu durumun temel gerekçeleri arasında ise gelişmiş demokratik ülkelerde politik güven düzeyinin düşük olması gösterilmektedir. Ancak yapılan bu çalışma ile toplumsal yapıda postmodernist düşünce eğilimi ve bu doğrultuda meydana gelen kültürel değişim çevre konusunda politik desteği artırdığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak çalışmada politik güvenin toplumlar arasında farklılaşmaktadır. Özellikle çevresel eğilim ve terichler üzerinde politik güven düzeyindeki farklılaşma en önemli parametre olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin devlet ve kurumlarına olan güven düzeyinin artması politik güveni artırdığı, çevre konusunda faaliyet gösteren kurumların uyguladıkları politikalara olan desteği yükselttiği anlaşılmıştır. Bir diğer önemli sonuç ise bireyler arasında çevreci eğilimler ve politik destek üzerinde, sosyal güven, demokrasi ve kültürel unsurların etkili olduğudur. Çevre konusunda politik desteğin belirleyicileri arasında demografik etkenlere ilişkin olarak özellikle cinsiyetin öne çıkması dikkat çekicidir. Demografik, sosyo-politik ve siyasal güven olmak üzere 3 farklı bileşen kendi aralarında karşılaştırıldığında, sırasıyla bireylerin gerek devlet ve kurumlarına gerekse kendi aralarındaki güven düzeyinin en fazla etkiye sahip olduğu söylenebilir. Gelecek çalışmalarda siyasi güvenin nasıl artırılacağı, bireylerin çevre konularındaki politik girişimlere katkıda bulunma istekliliklerin nasıl geliştirilebileceği gibi sorulara yanıt aranması kuramsal ve pratik açıdan önemli sonuçları olacaktır.

Çıkar Çatışması Beyanı

“Çevre Konusunda Politik Desteğin Ana İtici Gücü Olarak “Siyasal Güven” başlıklı makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında da herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akgün, B. (2001). Türkiye’de siyasal güven: nedenleri ve sonuçları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*,56(04). 1-23.
- Bingöl, Y. (2009). Siyaset ve güven ilişkisi: Bingöl ili örneğinde 1950-2007 genel seçimleri üzerine karşılaştırmalı bir analiz. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (17), 1-27.
- Blind, P. K. (2007). *Building Trust in Government in The Twenty-First Century: Review of Literature and Emerging Issues*. In 7th Global Forum on Reinventing Government Building Trust in Government, (Vol. 2007: 26-29). UNDESA Vienna, <https://www.almendron.com/tribuna/wp-content/uploads/2016/11/building-trust-in-government-in-the-twenty-first-century.pdf>. (E.T.: 1. 4. 2022).
- Caferra, R., Colasante, A., ve Morone, A. (2021). The less you burn, the more we earn: The role of social and political trust on energy-saving behaviour in Europe. *Energy Research ve Social Science*, 71, 101812.
- Can, İ. (2015). *Liderler, kurumlar ve süreçler bakımından Türkiye’de siyasal güven: sosyolojik nicel bir araştırma*. [Yayımlanmamış Doktor Tezi], Selçuk Üniversitesi.
- Can, İ. (2019). Güveni nasıl tanımlayabiliriz? Ya da sosyal bilimlerin konusu olarak güven. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (41), 46-59.
- Chanley, V., Rudolph, T. ve Rahn, W. (2000). The origins and consequences of public trust in government: A time series analysis. *Public Opinion Quarterly*, 64(3): 239–256.

- Cook, D. Dixon, P. Duckworth, W. M. Kaiser, M. S. Koehler, K. Meeker, W. Q. Stephenson, W. R. (2001). Binary Response and Logistic Regression Analysis, Chapter 3 (1-23). Iowa State University NSF/ILI project Beyond Traditional Statistical Methods, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.142.6636verep=rep1vetype=pdf>. (E.T.: 12.12.2021).
- Cook, K. S. (2005). Networks, norms, and trust: The social psychology of social capital. *Social Psychology Quarterly*, 68, 4–14.
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik Regresyon Analizi: Kavram ve Uygulama. *Educational Sciences: Theory ve Practice*, 10(3).
- Daley, D.M., ve Reames, T.G. (2015). Public participation and environmental justice: access to federal decision making. In *Failed Promises: Failed Promises: Evaluating the Federal Government's Response to Environmental Justice* (Edt. David M. Konisky), 143-171.
- Dalton, R. (2004). *Democratic challenges, democratic choices: The erosion of political support in advanced industrial democracies*. Oxford University Press.
- Dalton, R. J. (2005). The social transformation of trust in government. *International Review of Sociology*, 15(1), 133-154.
- Dunlap, R. E. V. L., Liere, K. V., Mertig, A., ve Jones, R. E. (2000). Measuring endorsement of the new ecological paradigm: A revised NEP scale. *Journal of social issues*, 56(3), 425-442.
- Dupont, D. P., ve Bateman, I. J. (2012). Political affiliation and willingness to pay: An examination of the nature of benefits and means of provision. *Ecological Economics*, 75, 43-51.
- Easton, D. (1965). *A framework for political analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Fairbrother, M. (2019). When will people pay to pollute? Environmental taxes, political trust and experimental evidence from Britain. *British Journal of Political Science*, 49(2), 661-682.
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Sage Publications.
- George, D., ve Mallery, P. (2019). *IBM-SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.
- Grimes, M. (2008). Consent, political trust and compliance: Rejoinder to Kaina's remarks on Organizing consent. *European Journal of Political Research*, 47(4): 522–535.
- Harring, N. (2018). Trust and state intervention: Results from a Swedish survey on environmental policy support. *Environmental Science and Policy*, 82, 1–8.
- Harring, N., ve Jagers, S. C. (2013). Should we trust in values? Explaining public support for pro-environmental taxes. *Sustainability*, 5(1), 210-227.
- Heywood, A. (2013). *Politics*. Palgrave Macmillan. 4th Ed.
- Inglehart, R. (1990). *Cultural shift in advanced industrial society*. Princeton University Press.

- Inglehart, R. (2008). Changing values among Western publics from 1970 to 2006. *West European Politics*, 31(1-2): 130-146.
- Inglehart, R. (2018). *Cultural evolution: People's motivations are changing, and reshaping the world*. Cambridge University Press.
- Inglehart, R., C. Haerperfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin ve B. Puranen et al., (2014). *World Values Survey: All Rounds - Country-Pooled Datafile Version*: <https://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWVL.jsp>. Madrid: JD Systems Institute (E.T:21.12.2021).
- Israel, D., ve Levinson, A. (2004). Willingness to pay for environmental quality: testable empirical implications of the growth and environment literature. *Contributions in Economic Analysis and Policy*, 3(1), 1-29.
- Jagers, S. C., Löfgren, Å., ve Stripple, J. (2010). Attitudes to personal carbon allowances: political trust, fairness and ideology. *Climate Policy*, 10(4), 410-431.
- Konisky, D. M., Milyo, J., ve Richardson, L. E. (2008). Environmental policy attitudes: Issues, geographical scale, and political trust. *Social Science Quarterly*, 89(5), 1066-1085.
- León, C. J., ve Araña, J. E. (2016). Context-dependent evaluation of climate change policies: competing policies, knowledge and emotions. *Journal of Environmental Planning and Management*, 59(4), 687-707.
- Levi, M., ve Stoker, L. (2000). Political trust and trustworthiness. *Annual Review of Political Science*, 3(1), 475-507.
- Matthew R. C. ve Susan C. S. (2009). Trust and Democracy in Comparative Perspective, In *Whom Can We Trust? How Groups, Networks, and Institutions Make Trust Possible* (edt. Karen S. Cook, Margaret Levi, and Russell Hardin). The Russell Sage Foundation.
- Miller, A. H., ve Listhaug, O. (1990). Political parties and confidence in government: A comparison of Norway, Sweden and the United States. *British Journal of Political Science*, 20(3), 357-386.
- Nannestad, P. (2008) What have we learned about generalized trust, if anything? *Annual Review of Political Science*. 11: 413-436.
- Newton, K. (2001). Trust, social capital, civil society, and democracy. *International Political Science Review*, 22(2): 201-214.
- Newton, K. (2008). Trust and Politics. In *the Handbook of Social Capital*, (Edt. D. Castiglione vd.), Oxford University Press, 241-272.
- Newton, K., ve Norris, P. (2018). THREE. Confidence in Public Institutions: Faith, Culture, or Performance? In *Disaffected Democracies*, 52-73. Princeton University Press.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*, Simon and Schuster.

- Roskin, M. G., Cord, R. L., Medeiros, J. A., ve Jones, W. S. (2013). *Siyaset Bilimi: Bir Giriş*. (Çev. Atilla Yayla), Adres Yayınları.3. Baskı.
- Rudolph, T.J. ve Evans, J. (2005). Political trust, ideology and public support for government spending. *American Journal of Political Science*, 49(3): 660–671.
- Shi, T. (2001). Cultural values and political trust: a comparison of the People's Republic of China and Taiwan. *Comparative politics*, 401-419.
- Shi, T. (2014). *The cultural logic of politics in mainland China and Taiwan*. Cambridge University Press.
- Spence, A., ve Pidgeon, N. (2010). Framing and communicating climate change: The effects of distance and outcome frame manipulations. *Global Environmental Change*, 20(4), 656-667.
- Steg, L., Dreijerink, L., ve Abrahamse, W. (2005). Factors influencing the acceptability of energy policies: A test of VBN theory. *Journal of Environmental Psychology*, 25(4), 415-425.
- Stern, P. (2000). Toward a coherent theory of environmentally significant behavior. *Journal of Social Issues*, 56(3), 407-424.
- Sundblad, E. L., Biel, A., ve Gärling, T. (2007). Cognitive and affective risk judgements related to climate change. *Journal of Environmental Psychology*, 27(2), 97-106.
- Şenel, S., ve Alatlı, B. (2014). Lojistik regresyon analizinin kullanıldığı makaleler üzerine bir inceleme. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 5(1), 35-52.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics*. Pearson Education, Nev York, 7th Edition.
- Tao, R., Yang, D. L., Li, M., ve Lu, X. (2014). How does political trust affect social trust? An analysis of survey data from rural China using an instrumental variables approach. *International Political Science Review*, 35(2), 237-253.
- Tyler, T. (2006). *Why people obey the law*, Princeton, NJ: Princeton University Press. 2nd ed.
- Uslaner, E.M., (2002). *The Moral Foundations of Trust*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Uyeki, E. S., ve Holland, L. J. (2000). Diffusion of pro-environment attitudes? *American Behavioral Scientist*, 43(4), 646-662.
- Verba, S. ve Almond, G. (1963). *The civic culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton University Press, New Jersey.
- Xu, J., ve Li, J. (2016). Tax payment, social contribution for pollution prevention and happiness. *Problemy Ekorozwoju – Problems of Sustainable Development*, 11(1), 59-64.
- Yıldırım, K. (2021). Tarihsel süreç içerisinde çevre hareketlerinde ortaya çıkan farklılıklar üzerine bir inceleme. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 360-382.

Zannakis, M., Wallin, A., ve Johansson, L. O. (2015). Political Trust and Perceptions of the Quality of Institutional Arrangements—how do they influence the public's acceptance of environmental rules. *Environmental Policy and Governance*, 25(6), 424-438.

Zmerli, S. ve Newton, K. (2011). Winners, Losers and Three Types of Trust, in S. Zmerli and M. Hooghe (edt.), *Political Trust: Why Context Matters*. Colchester: ECPR Press, 67-94.

Zmerli, S., ve Van der Meer, T. W. (Edt.). (2017). *Handbook on political trust*. Edward Elgar Publishing.

Extended Abstract

The relation among economic, political, and social problems ranging from local to global regarding their effects and scope, with political trust has recently regained momentum. To this end, political decision-makers should take into account the attitudes of the public toward the implemented policies to deal with national and local environmental problems. In this context, the main purpose of the study is to examine the effect of socio-political and demographic factors including the political trust towards the government and its institutions on policy support for environmental issues. The research question of the study is to interrogate the extent to which environmental policies are sensitive to political trust and other social and demographic factors due to their political and socio-economic nature.

In the literature, it is observed that research about pro-ecological policy support is widespread. For instance, on the issue of environmental policies and the relationship with political trust, Jagers et al. (2010: 410) analyze the political support for the Personal Carbon Allowances Plan, which was implemented in the UK in 2006. They found the relationship between people's attitudes toward an increase in the current carbon tax rate and their attitudes toward an implementation of a PCA scheme. In addition, Caferra et al. (2021: 1) have argued that trust toward public authorities, and among individuals (social trust) will improve pro-social behavior, and lead to more responsible energy consumption. Their empirical analysis results confirm that social and political trust positively affects people's tendency to reduce their domestic energy consumption. On the other side, Inglehart (2018: 16) asserted that there is a transition from materialist priorities to postmaterialist values on a global scale for the last decades. Therefore, new cultural issues and norms such as self-expression, gender, environmental protection, tolerance, interpersonal trust, and freedom have come to the fore in academic and political fields.

Similarly, Steg et al. (2005:424) argue that support for environmental policies can be increased by emphasizing biospheric values among individuals, raising general environmental awareness, raising awareness of high energy consumption problems, and strengthening personal norms. Concerning demographic patterns, Dunlap et al. (2002) also claim that the young are less attached to traditional worldviews, and therefore support ecological worldviews more. Besides, educated people are expected to be more inclined to an ecological worldviews as they have access to more information about environmental problems and policy implementations. When evaluated from a political and ideological perspective, it is accepted that liberals are generally less committed to the status quo, and their ecological orientation will be more pronounced. Similarly, Israel and Levinson (2004: 1) also argue that there are strong relationships between individual characteristics such as age, income and education, and environmental tendency and policy support. In addition, Zannakis et al. (2015: 424) state that political trust has an important explanatory power in the adoption and acceptance of government regulations by homeowners. Those arguments emphasize that political decision-makers should take into account the importance of trust-building approaches and supporting factors in the acceptance of implemented policies on environmental issues.

In this context, the factors that affect environmental policy support in various countries are examined based on the results of the World Values Research Survey (2017-2021) in the study. Since the dependent variable is categorical in the study (0-1), "Logistic Regression Analysis" was used to determine the factors that affect environmental policy support in different societies. In this context, the results of the analysis regarding the effect of political trust and socio-political variables on policy support for various countries, as well as demographic factors such as gender, education level, and income as independent variables are presented with 3 different models in the study.

Based on the result of the analysis, it is found that political trust differs between world countries. It has been also concluded that political trust is the most important parameter, which indicates the tendency to environmental policies and the differentiation in the level of policy support in this direction. To this end, it can be argued that the rise in the level of political trust toward the state and its institutions increases the political support on environmental issues. Another important finding in the study is that social trust, democracy, and cultural factors influence environmental political support among individuals. As main determinant of political support for the environmental issue, it is noteworthy that especially gender stands out concerning demographic factors.